

Kunstner Morten Traavik hevder norsk bistandspolitikk handler om Gransker det godes

Gjennom kunstprosjektet «Miss Landmine» er Morten Traavik blitt overbevist om at bistandsprosjekter ikke kan redde verden.

FAKTA

Morten Traavik:

■ Norsk kunstner og regissør.

■ Kjent for en rekke omdiskuterte og anerkjente kunstprosjekter. Blant annet «Miss

Landmine Angola» (2008) og «Miss Landmine Kambodsja» (2009).

■ Er også kjent for å ha gjort kunststunts i Nord-Korea, som 17. mai-feiring i hovedstaden Pyongyang.

■ Aktuell med boka «Djevelen er en fallen engel» på Aschehoug forlag.

BØKER

Av Dag Eivind Undheim Larsen (tekst) og Anniken C. Mohr (foto)

Morten Traavik er en av Norges mest markante kunstnere, og han har høstet internasjonal oppmerksomhet rundt flere av sine kunstprosjekter.

I 2007 lanserte han kunstprosjektet «Miss Landmine Angola», hvor det ble avholdt missekonkurranser med landmineofre. Prosjektet lå i grenselandet mellom politikk og humanitært arbeid.

I dag lanserer Traavik boka «Djevelen er en fallen engel». Her tar han opp noen av problemstillingene han støtte på under arbeidet med «Miss Landmine».

– Jeg har forsøkt å gå inn i det egentlige «mørkets hjerte», sier Traavik med en klar referanse til romanen ved samme navn av den britiske forfatteren Joseph Conrad.

I likhet med Conrad ønsker Traavik å se nærmere på europeernes framferd i Afrika.

– Hva får oss til å dra ut i verden for å gjøre «det rette»? Hva er det som får et land til å invadere Afghanistan, og hva er det som får meg til å gi 20 kroner til en romkvinne utenfor Oslo S, spør Traavik retorisk.

Menneskelig drift

Han mener disse ytterpunktene kan spores tilbake til samme allmennmenneskelig drift.

MISS LANDMINE: Fra Traaviks prosjekt «Miss Landmine».

FOTO: GORM K. GAARE/MISS LANDMINE

– I boka forsøker jeg å se på det godes problem med et blikk som verken er bundet opp av politisk korrekthet eller moralisering.

Temaet i «Djevelen er en fallen engel» er det godes problem slik det kommer til uttrykk gjennom den vestlige bistandspolitikken, et tema Traavik fikk god kjennskap til gjennom arbeidet med «Miss Landmine». Det var nettopp ved hjelp av bistandsorganisasjoner i Angola at han kom i kontakt med mulige deltakere i prosjektet.

– Miss Landmine-prosjektet deler mange karakteristikk med et bistandsprosjekt, så boka er også et lite forsøk på selveksorsisme, hvor jeg bruker meg selv som eksempelstudie. Både av min egen indre hang til problematisering og all omtalen rundt prosjektet, har tvunget meg til å tenke gjennom hva det å gjøre verden til et bedre sted handler om, sier han.

Endret syn

Det har også endret Traaviks syn på hva humanitært arbeid og bistandsmidler kan utrette, og han tror det å gi sluse mer penger til den tredje verden gjør mer skade en gagn.

– Jeg har gått fra en eplekjevkk humanisme til å bli mer og mer overbevist om at bistandsprosjekter ikke er måten å redde verden på. Og det er nok ingen tilfeldighet at de mest bistandskritiske stemmene jeg har støtt på, enten er Frp-ere eller bistandsarbeiderne.

Traavik mener det er noe galt med det grunnleggende premisset som bistandspolitikken hviler på.

– Jeg tror vi må innse at vi ikke kan kurere kreft med dispril, sier han.

– Var det en spesiell hendelse som fikk deg til å endre syn?

– Det var nok mer snakk om erosjon enn en aha-opplevel-

FANGET: Kunstner Morten Traavik mener norsk bistandspolitikk ikke hjelper den tredje verden. I en ny bok tar han

se, men jeg fikk en realitetsorientering under et besøk i en «pick up»-bar for det vi kan kalle prostituerte i Angolas hovedstad, Luanda.

I boka blir denne baren skildret som et sted hvor «litt loslitte mellomeuropeiske 60-åringer behandles som popstjerner».

– Her var det kanskje 80 prosent afrikanske damer og 20 prosent hvite menn. Men nene så ut som diplomater, bistandsfunksjonærer eller oljekontraktører. Jeg ble ikke moralsk forarget over at en-somme og stygge hvite menn også trenger kjærlighet selv om de må betale for det. Men at det ansiktet bistanden viste der, er så fundamentalt forskjellig fra det ansiktet vi gir penger til.

Moralske dilemmaer

Traavik forteller at det var det store spennet mellom disse to fortellingene satte i gang noen tankeprosesser.

– Og når man først begynner å se, så ser du ganske mye.

Traavik understreker at hans anliggende ikke bare er å levere rein bistandskritikk.

– Slike perspektiv finnes det nok av, og jeg har vært mer opptatt av de moralske dilemmaene knyttet til bistanden enn tall og siffer. Samtidig kan man vel spørre seg hvor mange som leser slike bøker.

Traavik mener bistandskritikken deler skjebne med dem som snakker om klimakrisa.

– Det er for ubehagelig, for komplisert og for sammensatt. Da er det bedre å gi en hundrelapp til Kirkens Nødhjelp for å slippe den dårlige samvittigheten.

– Men fører ikke kritikken også til endringer i bistandspolitikken?

– Foreløpig har vi bare sett den effekten at bistandsbudsjettene blitt økt, noe den rødgrønne regjeringen har gjort. Nå har jeg registrert at den nye Høyre og Frp-regjeringen har fjernet bistandsministeren, men det gjenstår å se om

dette bare blir en symbolhandling. Jeg tviler på at vi vil se store endringer i bistandsbudsjettene framover.

– Handler om maktpolitikk

Det er på tide å innse at bistandspolitikken har en viktig rolle når det kommer til å sikre norske interesser i utlandet, hevder Traavik.

– Dette dreier seg om langt mer enn å være en selvtiltult humanitær supermakt, slik Norge ønsker å være. Bistandspolitikk er en måte å kjøpe seg innflytelse på. Det at Norge pøser ut penger til fredssprossene i Midtøsten og Sør-Sudan handler om realpolitikk. Dette er tross alt steder vi har svært dårlige forutsetninger for å forstå problemstillingene, sier Traavik, og etterlyser mer ærlighet.

– Jeg hadde fått mye større respekt for politikerne om de hadde sagt at vi gir blaffen i om det blir fred i Midtøsten. Dette er for å holde oss i spill, og sikre våre interesser. Det